LIST ČESKOSLOVENSKÝCH PRÁVNÍKŮ

VŠEHRD

ROČNÍK XVI.
ČÍSLO 2.
LISTOPAD 1934

Obmezení kompetence Nejvyššího správního soudu?

Dr. Karel Novák (Praha).

Když pruský Bedřich Veliký stavěl zámek v Postupimi, potřeboval k zaokrouhlení svého parku kus půdy, který patřil postupimskému mlynáři. Ten z nějakého důvodu nechtěl prý půdu prodati, a všechny snahy všemocného krále přiměti ho po dobrém k ústupu byly marny. Král prý proto hrozil mlynáři násilím. A tu mlynář, ač *poddaný* krále pruského, prý řekl: »*Dobře — jen kdyby v Berlíně nebyl komorní soud!*«

Na tuto historku jsem si vzpomněl, když jsem četl novinářské zprávy o tom, že se potají připravuje reforma zákona o nejvyšším správním soudě, hlavně pro *obmezení* jeho příslušnosti. Stížnost prý bude nadále přípustna jen při hodnotě sporu přes 1000 Kč, u právnických osob přes 2000 Kč. Tam, kde správní instance rozhodly souhlasně, bude možno dovolati se nejvyššího správního soudu jen při hodnotě sporu přes 20.000 Kč! Budou prý zavedeny poplatky nové a i jinak značně zvýšeny. Je nezbytno se vysloviti se vším důrazem proti podobnému úmyslu, zbavovati totiž nejvyšší správní soud takovými mechanickými prostředky jeho kompetence a občany možnosti dovolati se práva.

Zásadou právního státu jest, aby spravedlnost byla bezplatná, každému lehce přístupná a rychlá. Nejvyšší správní soud — stejně jako i soudy jiné — jsou prací přetíženy a zejména nejvyšší správní soud vydává judikát až po létech. To však proto, že správa sama si vynucuje stále nové a nové stížnosti. Kverulantů, jest stejně jako bylo dříve, ale věci se dá odpomoci dosavadními prostředky. Specielně však u nejvyššího správního soudu máme za to, že by bylo daleko méně stížností, kdyby jeho judikatura byla více respektována úřady samotnými. U obecenstva judikát nejvyššího správního soudu v určité právní otázce jest většinou svatý a právní život se podle něho rychle zařídí. Ne tak vždy u správních úřadů. Stává se bohužel, že nejvyšší správní soud rozhodne, určitou *právní* otázku určitým způsobem vyloží, ale správní a finanční úřady ne vždy se řídí tímto právním jeho názorem. Naopak bývá uveřejněn takový judikát s posudkem — teoreticky ovšem správným — že se vztahuje jen na ten který případ, že však neplatí všeobecně, čímž se naznačuje, že platí stará praxe, kterou nejvyšší správní soud prohlásil za nezákonnou. Obecenstvu jest

pak ponecháno na vůli, aby v každém konkrétním případě šlo k nejvyššímu správnímu soudu, a tam s největší pravděpodobností případ vyhrálo. I když jsou tyto případy v malé menšině, stojí za to, aby byla dosavadní kompetence ponechána.

Z poslední doby uvedli bychom případ, kde správní úřady naprosto nedbají jasného a přesného právního názoru tohoto nejvyššího tribunálu. Nejvyšší správní soud rozhodl, že převod kmenového podílu ve společnosti s ručením obmezeným podléhá poplatku podle II. stupnice (1%), avšak bez ohledu na to správní úřady vyměřují dále poplatek z takovýchto převodů podle III. stupnice (2%). Jiný podobný případ, o kterém jsme tu již psali a který se dotýká jistě bolavě veliké naší nejmladší části obce právnické: N. s. s. rozhodl, že pro přiznání výchovného není třeba předkládati kolokvijných vysvědčení. Ale úřady i přes tento nález N. s. s. požadují kolokvijní vysvědčení, a jesliže žadatel jich nepředloží, odmítnou výchovné. Ten pak, kdo má chuť, nechť jde k nejvyššímu správnímu soudu, a může býti jist, že stížnost vyhraje. Dies certus an, incertus quando. Avšak nejvyšší správní soud má práci, a chceme tvrditi, že práci zbytečnou.

A tu si představte, že za tohoto stavu věci by nebyla přípustna stížnost při hodnotě do 1000 Kč vůbec, a při stejném rozhodnutí z instancí při hodnotě do 20.000 Kč. Jest to spravedlivé, když bude jednomu občanu vyměřen poplatek z převodu podílu — když se držíme výše uvedeného příkladu — ve výši 50.000 Kč poplatek 1000 Kč (nesprávně) a ten bude míti stížnost, avšak z podílu 49.000 Kč — bude vyměřeno 980 Kč (nesprávně) a ten stížnost míti nebude? Avšak představte si dále, že podle výše uvedeného stavu věci, rozhodne I. a II. stolice stejně a tu by byla přípustna stížnost jen při převodu podílu vyšším než nom. 1,000.000 Kč! To jest: bude prakticky vyloučena stížnost téměř vždycky, jelikož jest jen málo převodů v takových částkách. Tímto způsobem by zůstala *možnost domáhati se práva jen lidem bohatým* a ve věcech velkých na úkor lidí chudších. To jest pravý opak toho, co jest ideálem řádné správy a toho, co nás na universitě učili a co bylo vždy směrnicemi právního státu. Právo platí stejně pro každého a před zákonem mají si býti občané rovni.

Náš nejvyšší správní soud dokázal, že jest hoden autority, kterou má míti a všeobecně má. Jeho autorita byla by však citelně poškozena omezením jeho příslušnosti. Nějakými reformami mechanickými se náprava nezjedná. Nechte nejvyšší správní soud tak, jak jest, dejte mu, aby pod prací neklesal, řádné vybavení personální, jak si zaslouží svojí prací a svým postavením, a pak nebude zapotřebí obmezovati občany v hledání spravedlnosti. Pamatujte, že pocit spravedlnosti jest v malé věci stejný, ne-li větší, než ve věci velké. Chuďas jako milionář jest stejně občanem majícím právo na spravedlnost.

Vedle úvah teleologických proti obmezování kompetence nejvyššího správního soudu, jsou však také důvody právní,

které nedovolují podobný postup. Zákonodárce v § 88 ústavní listiny vyslovně uvádí: »*Soudní* ochranu proti správním úřadům poskytuje v nejvyšší stolici soud složený z neodvislých soudců a zřízený pro území celé republiky. Podrobnosti upravuje zákon.« — Tento zákon může ovšem býti pouze v mezích normy uvedené v prvém odstavci, to jest: zákon nemůže vysloviti, že by soudní ochrana proti administrativním úřadům byla nějak vyloučena.

Ústavní listina stanoví, že se zaručuje soudní ochrana proti správním úřadům a sice v nejvyšší stolici. Nehledě k tomu, že tento paragraf doplňuje vlastně § 86 ústavní listiny, který bohužel zůstal neproveden, jest Nejvyšší správní soud příslušný již podle ústavní listiny samé poskytovati *soudní* ochranu — i když v nejvyšší stolici — proti všem správním úřadům a proti všem jich rozhodnutím. Jest proto jeho kompetence dána již v ústavní listině a není ji možno jakkoliv obmeziti beze změny ústavní listiny. Na to se asi zapomíná v celé tak zvané reformě. Každý občan má právo již podle ústavní listiny dovolati se proti všem úřadům správním soudní ochrany a to v nejvyšší instanci u nejvyššího správního soudu — i když prozatím tento jest jediným a posledním správním soudem.

Kromě toho zdůrazňujeme, že ústavně jest zaručena *soudní* ochrana proti správním úřadům. Pořad instancí v administrativě jest přece něco zcela jiného než pořad instancí u soudů. Úřady správní i úřady nižší rozhodují podle zásady odpovědnosti na základě příkazů a přání úřadů vyšších, — ježto právě u správy musí býti hierarchické vedení. Jest zcela dobře možno, aby určitá věc správní byla již v prvé stolici materielně rozhodnuta podle přání instance nejvyšší a instanční postup v takovém případě jest pouze právní formalitou. Něco zcela jiného jest u neodvislých soudů, u nichž instance každá judikuje podle *svého* názoru a *bez* ovlivňování instance vyšší. Proto ústavní listina kladla důraz na *soudní* ochranu před správními úřady, ježto správní kontrolu brala sice jako něco samozřejmého, avšak správu celou podřídila soudní kompetenci, která měla poskytnouti soudní ochranu občanům.

Jestliže tedy se v reformě má na mysli ustanovení civilního soudního řádu o nepřípustnosti dovolání při dvou stejných rozhodnutích v mezích určitého punkta, pak se tato instituce — i u soudů mimořádná — přenáší na pole, které jest jí cizí a řídí se zásadami zcela jinými. Jak bylo výše na konkrétním případě uvedeno, zvrátilo by toto ustanovení celou instituci soudní ochrany před správou, což by nebylo v souladu s obecným míněním, ani v souladu s psanou ústavou republiky.

Jsme proto přesvědčeni, že zpráva o obmezení kompetence nejvyššího správního soudu není správná, že ani správná býti nemůže, a že obmezení kompetence nejvyššího správního soudu nikdy nesmí býti uskutečněno.